

MARIA KUKOŁOWICZ

Fundacja Dzieci Niczyje

Program „Dzieciństwo bez krzywdzenia - ku lepszemu systemowi ochrony dzieci w Europie Wschodniej”

Artykuł przedstawia międzynarodowy projekt, którego celem jest wspieranie rozwoju systemu pomocy dzieciom krzywdzonym w siedmiu krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Realizacja projektu przewidziana jest na lata 2005–2009. Przedstawione zostały założenia, cele i działania podejmowane w ramach projektu, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych lat.

Wstęp

Jednym z wielu problemów, z którymi musiały zmierzyć się kraje Europy Środkowo-Wschodniej w okresie transformacji ustrojowej po 1989 r., był problem krzywdzenia i zaniedbywania dzieci. Choć problem w tym regionie z pewnością był znaczący, a przemiany transformacyjne zwiększyły jego natężenie, to w żadnym z krajów nie prowadzono rejestrów przypadków krzywdzenia dzieci, nie istniały dane epidemiologiczne, nie prowadzono systematycznych działań na rzecz przeciwdziałania i zapobiegania problemowi.

Dużą rolę w zmianie tej sytuacji w krajach wschodnioeuropejskich – w dostrzeżeniu i legitymizacji problemu krzywdzenia dzieci – odegrał *Eastern European Child Abuse and Child Mental Health Project*, realizowany w regionie przez Children’s Mental Health Alliance i Fundację Sorosa w latach 1995–2001.

Dzięki tej inicjatywie, w której uczestniczyło 17 krajów Europy Środkowej i Wschod-

niej, możliwe było wyłonienie w każdym z tych krajów interdyscyplinarnego zespołu specjalistów. Zespoły te w trakcie projektu uczestniczyły w dziesiątkach szkoleń, warsztatów, superwizji prowadzonych przez ekspertów ze Stanów Zjednoczonych. Otrzymały bezcenne w tamtym czasie materiały edukacyjne i fachową literaturę na temat różnych aspektów krzywdzenia dzieci. Dostały wsparcie finansowe, merytoryczne i organizacyjne. Każdego roku projektu kolejny narodowy zespół gościł swoich tutorów – amerykańskich ekspertów, którzy lokalnie prowadzili szkolenia, superwizje, spotykali się z decydentami politycznymi i mediami.

Nie sposób przecenić znaczenia tych wizyt i całego programu dla wzrostu wiedzy i umiejętności profesjonalistów, wrażliwości społecznej na krzywdę dziecka oraz rozwój polityki społecznej chroniącej dzieci. Realizacja programu stworzyła również płaszczyznę wymiany doświadczeń i współ-

pracy dla krajów w nim uczestniczących. Przez kilka lat eksperci narodowi – a nie było ich w tamtym czasie wielu – spotykali się, poznawali realia swoich krajów, pracowali razem.

Po zakończeniu projektu zdecydowana większość narodowych zespołów kontynuowała działania zainicjowane i rozwijane w latach 1995–2001. Profesjonaliści, którzy uczestniczyli w programie, nadal od czasu do czasu spotykali się na międzynarodowych konferencjach i seminariach. Coś się jednak zmieniło. Już nie byli zespołem, nie pracowali razem. Znacznie trudniej było o wsparcie bardziej doświadczonych kolegów, nowe inspiracje i środki na ich realizację. Dlatego też kolejna szansa na współpracę, jaką stworzył w 2005 r. program ochrony dzieci krzywdzonych w krajach Europy Wschodniej, zainicjowany i finansowany przez Oak Foundation, została bardzo dobrze przyjęta przez organiza-

cje doń zaproszone. W styczniu 2005 r. wystartował projekt pt. *Dzieciństwo bez krzywdzenia – ku lepszemu systemowi ochrony dzieci w Europie Wschodniej*.

Projekt jest inicjatywą współpracy podjętą przez organizacje pozarządowe z siedmiu krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Wszystkie te organizacje działają na rzecz ochrony praw dzieci. Realizują programy profilaktyki krzywdzenia fizycznego, emocjonalnego i wykorzystywania seksualnego dzieci. Zapewniają również profesjonalną, interdyscyplinarną pomoc dzieciom, które doświadczyły krzywdzenia, a także ich rodzinom.

Krajami objętymi projektem są: Polska, Litwa i Łotwa (należące do Unii Europejskiej), Bułgaria (mająca przystąpić do UE w 2007 r.), Macedonia (która jest krajem kandydującym, ale nie rozpoczęła jeszcze negocjacji), Ukraina wyrażająca chęć przystąpienia do UE oraz Republika Mołdowy, nie starająca się o akcesję.

Łotwa (LT)
64,589 tys km²
2290,24 tys mieszk.

Litwa (LV)
65,2 tys km²
3596,6 tys mieszk.

Polska (PL)
322,58 tys km²
38558 tys mieszk.

Ukraina (UA)
603,7 tys km²
47425,3 tys mieszk.

Mołdowa (MD)
33,84 tys km²
4455,42 tys mieszk.

Bułgaria (BG)
110,91 tys km²
7450 tys mieszk.

Macedonia (MK)
25,33 tys km²
2045,26 tys mieszk.

Wspólne wszystkim krajom tego regionu doświadczenie okresu komunizmu, z długofalowymi konsekwencjami – problemem niedostatku rodzin i zapóźnienia w rozwoju gospodarczym w stosunku do państw Europy Zachodniej, sprawiają, iż poprawa sytuacji dzieci wymaga od każdego z krajów uczestniczących w projekcie zmierzania się z podobnymi wyzwaniem. We wszystkich tych krajach zarówno świadomość społeczna dotycząca problemu krzywdzenia dzieci, jak i rozwiązania legislacyjne i system instytucjonalny pomocy dzieciom wymagają zmian.

Warto, by bazowały one na doświadczeniach innych krajów, w których wieloletnie doświadczenia polityki ochrony dzieci przyniosły skuteczne i sprawdzone rozwiązania w tym zakresie.

Różnorodność kultur, warunków gospodarczych i społecznych, jak i znaczne różnice w liczbie ludności i wielkości krajów uczestniczących w projekcie powodują, iż spektrum ich doświadczeń, rozwiązań polityki społecznej oraz praktyk w pracy z dzieckiem krzywdzonym jest szero-

kie. Umożliwia to zidentyfikowanie politycznych decyzji i programów, które przynoszą oczekiwane efekty, skutkują dobrymi praktykami pomocy dzieciom. Szeroka gama doświadczeń krajów partnerskich umożliwia też dostrzeżenie różnych trudności i problemów związanych z próbami przeciwdziałania złemu traktowaniu najmłodszych.

Dwoma podstawowymi korzyściami, wpływającymi z projektów wielostronnych, są: możliwość wymiany doświadczeń i budowanie sieci współpracy między organizacjami. Pierwszy z tych aspektów jest niezwykle istotny w opisywanym projekcie, który od początku został pomyślany, jako forum wymiany dobrych praktyk. Organizacje, które według pewnych kryteriów można określić jako „słabsze”, korzystają z wiedzy i doświadczenia organizacji „silniejszych”. Dzięki różnorodności obszarów priorytetowych wybieranych przez współpracujących partnerów, wyodrębnionych w ramach szerokiego pojęcia problemu dziecka krzywdzonego, każdy z nich wnosi do projektu swoje własne doświadczenie.

Organizacje partnerskie

Większość organizacji partnerskich, które koordynują narodowe projekty *Dzieciństwo bez krzywdzenia*, rozpoczęła swą działalność w drugiej połowie lat 90. poprzedniego wieku, gdy zmiany ustrojowe zachodzące w krajach Europy Środkowo-Wschodniej pozwoliły na rozwój organizacji pozarządowych. Większość z nich powstała bądź rozwinęła działalność dzięki wsparciu finansowemu z Europy Zachodniej i USA.

Wprowadzane przez nie programy stały się i nadal są inspiracją dla szerszych zmian w narodowych systemach opieki nad dzieckiem, szczególnie tym zagrożonym krzywdzeniem. Uczestnictwo w programie *Dzieciństwo bez krzywdzenia*, realizowanym dzięki środkom Oak Foundation, jest kolejnym krokiem na drodze budowania lepszego systemu pomocy dzieciom krzywdzonym w Europie Środkowo-Wschodniej.

Koordynacja

Koordynatorem projektu jest Fundacja Dzieci Niczyje, która od piętnastu lat zajmuje się szeroko rozumianą pomocą dziecku krzywdzonemu. Skuteczny lobbying tej

organizacji na rzecz zmiany przepisów kodeksu postępowania karnego dotyczącego przesłuchań dzieci, przeprowadzone z dużym sukcesem kampanie społeczne, wie-

Bułgaria	- Fundacja Partners Bułgaria (www.partnersbg.org)
Litwa	- Centrum Wspierania Dzieci (<i>Paramos Vaikams Centras</i> ; www.pvc.lt)
Łotwa	- Centrum przeciw krzywdzeniu „Dardedze” (<i>Centrs pret vardarbibu Dardedze</i> ”; www.centrsdardedze.lv)
Macedonia	- Stowarzyszenie Bezpieczne Dzieciństwo (<i>Bezbedno detstvo</i>)
Mołdowa	- Narodowe Centrum Zapobiegania Krzywdzeniu Dzieci (<i>Centrum National de Prevenire a Abuzului fata de Copii</i>)
Polska	- Fundacja Dzieci Niczyje (www.fdn.pl)
Ukraina	- Christian Children’s Fund (www.ccf.org.ua)

oletnie doświadczenie terapeutyczne psychologów pracujących w Fundacji, znajomość dobrych praktyk wypracowanych w innych krajach Europy stanowi niezwykle cenne zaplecze teoretyczne i praktyczne organizacji koordynującej. Również kontakty Fundacji z ekspertami w zakresie problematyki krzywdzenia dzieci zarówno na naszym kontynencie, jak i w skali ogólnoświatowej są wielkim atutem.

Podobnie jak Fundacja w pierwszym okresie działalności uczyła się, korzysta-

jąc z rozwiązań amerykańskich, angielskich, francuskich czy skandynawskich, tak teraz może przekazywać swoje doświadczenie i wiedzę krajom Europy Środkowej i Wschodniej, wspierając tam przekształcanie i udoskonalanie systemu opieki nad dzieckiem zagrożonym krzywdzeniem i krzywdzonym.

Dzięki kontaktom nawiązanym w ramach projektu pojawiają się również możliwości wykorzystania w polskich projektach doświadczeń innych krajów wschodnioeuropejskich.

Cele projektu

Projekt *Dzieciństwo bez krzywdzenia* zaplanowano na lata 2005 – 2009. Zadania siedmiu partnerskich organizacji pozarządowych uczestniczących w projekcie wyznaczają główne cele projektu oraz wiodące zagadnienia, których dotyczą działania realizowane w poszczególnych latach.

Główne cele projektu to:

- 1) podnoszenie kwalifikacji profesjonalistów w zakresie pomocy dzieciom krzywdzonym,
- 2) rozwijanie systemów pomocy dzieciom krzywdzonym i ich rodzinom,
- 3) zabieganie o wzrost społecznej świa-

domości na temat problemu krzywdzenia dzieci.

Bazując na diagnozie potrzeb krajów i organizacji partnerskich ustalono, iż w kolejnych latach przyjmowane są następujące priorytety:

- 2005 – profilaktyka krzywdzenia dzieci,
- 2006 – diagnoza i terapia dzieci krzywdzonych,
- 2007 – ochrona prawna dziecka i rodziny,
- 2008 – interdyscyplinarna pomoc dzieciom krzywdzonym,
- 2009 – opieka zastępcza nad dziećmi pozabawionymi opieki rodzicielskiej.

Tabela 1. Projekt Dzieciństwo bez krzywdzenia – ku lepszemu systemowi ochrony dzieci w Europie Wschodniej – priorytety, cele i działania

Priorytety Cele	2005 Profilaktyka krzywdzenia dzieci	2006 Diagnoza i terapia dzieci krzywdzonych	2007 Ochrona prawna dziecka i rodziny	2008 Interdyscyplinarna pomoc dzieciom krzywdzonym	2009 Opieka zastępcza nad dziećmi krzywdzonymi
1	2	3	4	5	6
Wzrost kompetencji profesjonalistów	<ul style="list-style-type: none"> • superwizje lokalne (2 razy) • superwizja z międzynarodowym ekspertem • 2 szkolenia lokalne • spotkanie koordynatorów • wizyta studyjna w organizacjach niemieckich • prowadzenie strony www.canee.net 	<ul style="list-style-type: none"> • superwizje lokalne (2 razy) • superwizja z międzynarodowym ekspertem • 2 szkolenia lokalne • spotkanie koordynatorów • wydanie publikacji dla profesjonalistów nt. diagnozy i terapii w organizacjach brytyjskich • prowadzenie strony www.canee.net 	<ul style="list-style-type: none"> • superwizje lokalne (2 razy) • superwizja z międzynarodowym ekspertem • 2 szkolenia lokalne • spotkanie koordynatorów • wizyta studyjna w organizacjach portugalskich • prowadzenie strony www.canee.net 	<ul style="list-style-type: none"> • superwizje lokalne (2 razy) • superwizja z międzynarodowym ekspertem • 2 szkolenia lokalne • spotkanie koordynatorów • prowadzenie strony www.canee.net 	<ul style="list-style-type: none"> • superwizje lokalne (2 razy) • superwizja z międzynarodowym ekspertem • 2 szkolenia lokalne • spotkanie koordynatorów • prowadzenie strony www.canee.net
Budowanie systemu pomocy dzieciom krzywdzonym	<ul style="list-style-type: none"> • szkolenie nt. organizacji kampanii społecznych • udział w konferencji ISPCAN w Berlinie 	<ul style="list-style-type: none"> • konferencja nt. diagnozy klinicznej oraz przestępstwań dzieci • udział w konferencji ISPCAN w Yorku 	<ul style="list-style-type: none"> • kampania dla profesjonalistów pt. <i>Wysoki sędzie boję się*</i> • lobbying na rzecz zmiany regulacji prawnych nt. 	<ul style="list-style-type: none"> • budowanie zespołów interdyscyplinarnych; szkolenia, spotkania, konferencje 	<ul style="list-style-type: none"> • międzynarodowa konferencja w Polsce podsumowująca i zamykająca projekt

1	2	3	4	5	6
<p>Diagnoza i kształtowanie postaw społecznych wobec problemu krzywdzenia dzieci</p>	<ul style="list-style-type: none"> wydanie broszur edukacyjnych dla rodziców wydanie gry prewencyjnej dla dzieci pt. <i>Droga do domu</i> badania postaw i doświadczeń nauczycieli dotyczących problemu krzywdzenia dzieci ogólnonarodowe badania opinii dot. problemu krzywdzenia dzieci 	<ul style="list-style-type: none"> kampania społeczna pt. <i>Dzieciństwo bez przemocy*</i> strona www.dobryrodzic.pl badania dotyczące widoczności kampanii społecznej 	<p>przesłuchań dzieci-ofiar przestępstw oraz przyjaznych pokojów przesłuchań</p> <ul style="list-style-type: none"> udział w konferencji ISPCCAN w Lizbonie wydanie książki do pracy z dziećmi pt. <i>Idę do sądu</i> (po litewsku i łotewsku) 		<ul style="list-style-type: none"> promocja rodzinnych form opieki zastępczej nad dzieckiem (broszury informacyjne) ewaluacyjne, powtórne ogólnonarodowe badania postaw i doświadczeń dotyczących problemu krzywdzenia dzieci

* We wszystkich krajach projektu, oprócz Polski.

W tak nakreślone ramy wpisane zostały działania podejmowane w ramach projektu: szkolenia, konferencje, treningi, superwizje, programy badawcze, publikacje, kampania społeczna i inne mające prowadzić do osiągnięcia wyznaczonych celów.

Dla przejrzystości zostały one ujęte w tabeli.

Warto podkreślić, że wszystkie działania odbywają się w danym roku w każdym z siedmiu krajów (wyjątki od tej zasady opisano w przypisach).

Działania podejmowane w ramach projektu

Podnoszenie kwalifikacji specjalistów

Podnoszenie kwalifikacji różnych grup zawodowych pracujących z dziećmi w zakresie umiejętności diagnozowania problemu krzywdzenia i podejmowania interwencji realizowane jest w trakcie całego projektu. Przekonanie o priorytetowym znaczeniu profilaktyki i wczesnej interwencji jest podstawą rozbudowanego programu szkoleniowego. Skierowany jest on do nauczycieli, lekarzy (w szczególności pediatrów), pedagogów, pielęgniarek szkolnych, położnych, pracowników socjalnych.

Dla wczesnego diagnozowania rodzin ryzyka i objęcia ich programem wsparcia konieczna jest umiejętność identyfikowania dzieci zagrożonych krzywdzeniem lub już tego doświadczających oraz chęć i zdolność do podjęcia skutecznej, ukierunkowanej na dobro dziecka interwencji.

By system pomocy dzieciom działał możliwie sprawnie, potrzebne jest zaangażowanie tych grup zawodowych, które znają dziecko od jego najmłodszych lat, jak lekarze czy nauczyciele. Wrażliwość i odpowiedzialność tych osób może prowadzić do przerwania krzywdzenia fizycznego czy wykorzystywania seksualnego w po-

Spotkanie superwizyjne uczestników programu z prof. Mariem Chaffinem, psychologiem z Uniwersytetu w Oklahomie.

czątkowej fazie. Taki był cel szkoleń podejmowanych w pierwszym roku projektu.

Dla efektywnego funkcjonowania systemu pomocy dzieciom niezbędna jest współpraca różnych grup zawodowych. Nawiązywanie kontaktów i budowanie interdyscyplinarnych zespołów to kolejny cel projektu. Szkolenia interdyscyplinarne i superwizje podnoszące umiejętności terapeutów, prokuratorów, biegłych sądowych, sędziów, policjantów i innych, pozwalają na wymianę doświadczeń, lepsze poznanie się i zrozumienie specyfiki pracy poszczególnych osób.

Rozwijanie systemów pomocy dzieciom krzywdzonym i ich rodzinom

Budowa lepszego systemu opieki nad dzieckiem jest podstawowym celem projektu, co podkreśla jego tytuł. Prawdziwym będzie stwierdzenie, że wszystkie zadania realizowane przez pięć lat trwania projektu służą temu celowi.

Ważnym zadaniem spoczywającym na realizatorach projektu jest lobbing na rzecz zmiany sytuacji dzieci – ofiar przestępstw. Podstawowym wyzwaniem jest tutaj zapewnienie dziecku takich warunków składania zeznań, by nie powodowało to kolejnego

urazu. Środkiem do osiągnięcia tego celu ma być uruchomienie w każdym z krajów przyjaznych pokojów przesłuchań oraz zabieganie o taką zmianę prawa, która nakazywałaby przesłuchiwanie dziecka właśnie tam.

Dodatkowym celem jest doprowadzenie do jednokrotnego przesłuchania dziecka.

Kolejnymi elementami systemu ma być rozbudowanie programu opieki nad dzieckiem – ofiarą przestępstwa i jego rodziną, szczególnie na czas toczących się procedur sądowych. Dążenie do takich zmian będzie realizowane przez konferencje, seminaria i warsztaty, przybliżające sprawdzone, europejskie rozwiązania narodowym organizacjom partnerskim.

W listopadzie 2006 r. w Druskiennikach na Litwie odbędzie się trzydniowa konferencja dla około 50 pracowników instytucji wymiaru sprawiedliwości i pomocy społecznej ze wszystkich siedmiu kra-

jów. Jej celem jest poszerzanie wiedzy na temat diagnozy dziecka dla celów procedury sądowej oraz przekazanie polskich doświadczeń z programu *Opiekun dziecka – ofiary przestępstwa*. Dystrybuowana na Litwie i Łotwie książeczka pt. *Idę do sądu* pomoże profesjonalistom w pracy z dzieckiem-świadkiem.

Kolejnym elementem budowy systemu opieki nad dzieckiem krzywdzonym w ramach opisywanego projektu jest coroczne uczestnictwo przedstawicieli organizacji partnerskich w konferencji, organizowanej przez International Society for Prevention Child Abuse and Neglect. Na konferencjach ISPCAN spotykają się eksperci z całego świata. Uczestnictwo w konferencji stwarza możliwość poznania kierunków zmian i sprawdzonych przez innych rozwiązań w pracy z problemem krzywdzenia dzieci. Zdobyta wiedza i inspira-

Litewskie i łotewskie tłumaczenie polskiej książeczki dla dzieci „Idę do sądu”.

cje pozwalają na podnoszenie standardów rozwiązań funkcjonujących w poszczególnych krajach.

W budowę lepszego systemu ochrony dzieci wpisuje się także szczegółowy cel projektu, jakim jest wzmacnianie pozycji organizacji pozarządowych wśród podmiotów mających realny wpływ na sytuację dzieci w danym kraju. Cel ten jest realizowany między innymi poprzez składa-

nie aplikacji o fundusze na realizację kolejnych wspólnych projektów. Dzięki podjęciu takich wysiłków Fundacja Dzieci Niczyje, wraz z łotewskim Centrum przeciw krzywdzeniu „Dardedze” oraz litewskim Centrum Wspierania Dzieci, realizuje wspólny projekt wsparcia dzieci-ofiar przestępstw, dzięki środkom z programu *Support of Civil Society in the 10 New Members States Unii Europejskiej*.

Zabieganie o wzrost społecznej świadomości na temat problemu krzywdzenia dzieci

Badania

Jednym z zadań służących realizacji nakreślonego celu są badania dotyczące postaw dorosłych mieszkańców krajów uczestniczących w projekcie, w szczególności nauczycieli pracujących w szkołach podstawowych, na temat różnych aspektów krzywdzenia dzieci. Badania te zostały przeprowadzone we wszystkich stolicach siedmiu krajów.

Odpowiedzi ankietowanych pokazują postrzeganie skali problemu krzywdzenia fizycznego, seksualnego, psychicznego dzieci, sposób definiowania tych zjawisk przez tę grupę osób, poziom przyzwolenia

na określone zachowania, stopień i sposób podejmowania interwencji w sytuacjach uznawanych za krzywdzenie.

Badania, które mają na celu zapoznanie się z opiniami i postawami tej grupy osób, zostały zrealizowane w 2005 r. i będą powtórzone w ostatnim roku projektu. W zamysśle jego inicjatorów mają spełniać rolę nie tylko poznawczą, ale również ewaluacyjną, wskazującą na zmianę w postawach i zachowaniach w zetknięciu z tym problemem społecznym. Raport z fragmentu wyników tych obszernych badań został zamieszczony w tym numerze kwartalnika.

Kampanie społeczne

Większość organizacji narodowych realizujących opisywany projekt powstało w odpowiedzi na problem krzywdzenia dzieci. Kolejnym krokiem w ich rozwoju i działaniach podejmowanych w celu zmiany wrażliwości wiedzy na temat problemu krzywdzenia dzieci będzie przeprowadzenie kampanii społecznej uświadamiającej negatywne skutki krzywdzenia dzieci.

W 2006 r. we wszystkich krajach partnerskich biorących udział w projekcie realizowana będzie kampania *Dzieciństwo bez przemocy*, która z sukcesem prowadzona była w Polsce w 2001 r. Jest to prawdopodobnie pierwsza medialna kampania społeczna, która będzie realizowana równocześnie na tak dużym obszarze Europy Środkowo-Wschodniej.

Zaadoptowano we wszystkich sześciu językach zarówno przekaz telewizyjny (scena z dziewczynką karmiącą misia, którą pewnie dobrze pamiętamy z naszej telewizji), radiowy, jak i materiały prasowe (tzw. litania skierowana do dorosłego/rodzica kończąca się zdaniem: *Uczę się życia od Ciebie*). Dzięki

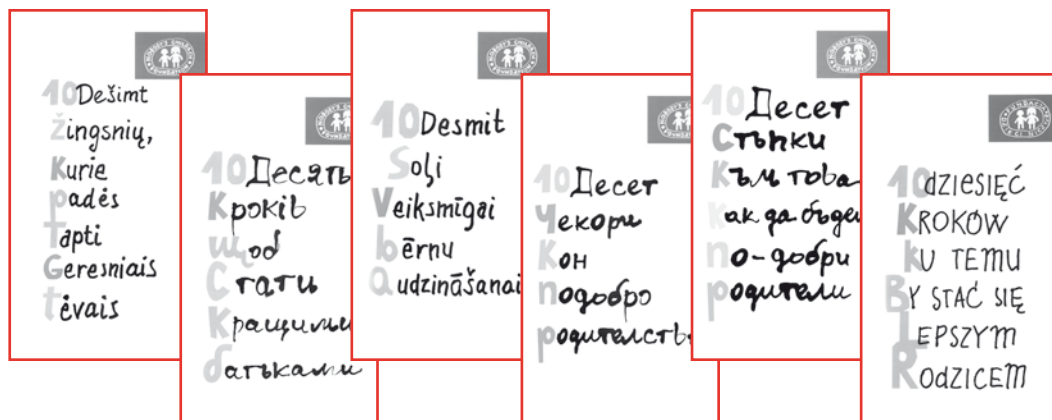
ki nieodpłatnemu przekazaniu organizacjom partnerskim zrealizowanych w Polsce w 2001 r. spotów telewizyjnych i reklam prasowych oraz dzięki zaangażowaniu lokalnych oddziałów agencji reklamowej McCann Erickson w ich adaptację, narodowe kampanie mogą zostać zrealizowane.

By dotrzeć z przekazem do jak najszerszego grona odbiorców we wszystkich krajach, poszukiwani są partnerzy medialni, którzy udzielą darmowego czasu antenowego w radiu czy telewizji, jak i agencje użyczające powierzchni reklamowej czy drukujące wielkoformatowe plakaty non-profit.

Przygotowanie ogólnokrajowej kampanii medialnej jest dużym wyzwaniem szczególnie dla tych organizacji, które nie mają takich doświadczeń. Jest równocześnie szansą na dotarcie do możliwie szerokiego grona odbiorców.

W celu ewaluacji kampanii zostaną przeprowadzone badania na reprezentatywnej ogólnokrajowej próbie respondentów pokazujące jej widoczność.

Wydawnictwa

Kolejnym elementem projektu są wydawnictwa zarówno wspólne dla wszystkich partnerów, jak i przygotowywane przez poszczególne organizacje. Przykładem jednolitej w treści publikacji jest broszura pt. *Dziesięć kroków ku temu, by stać się lepszym rodzicem*, która podpowiada rodzicom, jak postępować, by wychowywać dzieci bez bicia i krzyku. Dzięki przejrzystej formie (dziesięć krótkich wskazówek – kroków) jest łatwa w odbiorze. Została wydana we wszystkich językach krajów projektu oprócz mołdawskiego.

W pierwszym roku poświęconym profilaktyce powstały także różnorodne ulotki traktujące o problemie krzywdzenia dzieci i jego konsekwencjach. Centrum „Amicul” z Mołdowy wydało kalendarzyki na biurko, które zawierają krótkie myśli mówiące o potrzebach dzieci, zilustrowane sympatycznymi zdjęciami małych pociech. Innym przykładem może być ulotka macedońskiego Safe the Children zawierająca podstawowe informacje na temat problemu wykorzystywania seksualnego czy bułgarskiej Partners Bulgaria Foundation na temat krzywdzenia emocjonalnego.

dziecko.krzywdzone.pl

Zakończenie

Doświadczenia zebrane w trakcie dotychczasowej, półtorarocznej realizacji projektu *Dzieciństwo bez krzywdzenia* pozwalają stwierdzić, że organizacje pozarządowe Europy Środkowo-Wschodniej są gotowe do opracowywania i samodzielnego realizowania regionalnych projektów.

W pierwszych latach rozwoju trzeciego sektora w krajach postkomunistycznych współpraca międzynarodowa przyjmowała formę partnerstwa w programach koordynowanych przez bardziej doświadczone instytucje, głównie zachodnioeuropejskie. Obecnie zasoby wiedzy i umiejętności silnych organizacji z regionu – zarówno dotyczące spraw organizacyjnych, gromadzenia funduszy, a przede wszystkim wiedzy merytorycznej, pozwalają na samodzielne prowadzenie z sukcesem dużych programów. Programów, które – bazując na wy-

pracowywanych i sprawdzających się na świecie dobrych praktykach – mogą wspierać współpracę krajów z regionu Europy Środkowo-Wschodniej.

Opisany w tym artykule projekt wydaje się być dobrym przykładem współpracy między organizacjami, która pozwala na szerszą niż dotychczas wymianę doświadczeń i ułatwia podejmowanie kolejnych wspólnych wyzwań. Jednym z dowodów na skuteczne promieniowanie idei i praktyk może być realizacja w 2006 r. w Bułgarii kolejnej kampanii społecznej, którą w Polsce zaplanowała i zrealizowała dwa lata wcześniej Fundacja Dzieci Niczyje – mowa o kampanii na temat bezpieczeństwa dzieci w Internecie: *Dziecko w sieci*.

Oby takich wspólnych projektów, dużych i małych, było w najbliższych latach jak najwięcej.

The article presents an international project designed to support the development of child protection systems in seven countries of Central and Eastern Europe. The project is to be carried out between 2005 and 2009. The paper presents the assumptions, goals and actions undertaken within the project, year by year.